

PORADNIK

SKIEROWANY DO OSÓB POKRZYWDZONYCH PRZESTĘPSTWEM

NIEODPŁATNE USŁUGI
-POMOC PRAWNA
-PORADY OBYWATELSKIE
-MEDIACJA

Zadanie finansowane ze środków przekazanych przez Miasto Białystok
pochodzących z budżetu państwa z części pozostającej w dyspozycji Wojewody Podlaskiego

DEFINICJE

Osoba pokrzywdzona przestępstwem to zgodnie z definicjami przyjętymi w Kodeksie postępowania karnego (dalej: k.p.k.) oraz Kodeksie karnym (dalej: k.k.):

1. Pokrzywdzonym jest osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone w wyniku przestępstwa (art. 49 § 1 k.p.k.),
2. Świadkiem jest osoba powołana przez organ wymiaru sprawiedliwości do złożenia zeznań z obowiązkiem stawienia (art. 177 § 1 k.p.k.),
3. Osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu (art. 115 § 11 k.k.).

Rodzaje przestępstw (przykłady):

przemoc, niealimentacja, wypadek komunikacyjny z czyjeś winy, wyłudzenie, kradzież, oszustwo, w tym oszustwa internetowe, rozbój, uszkodzenie mienia, zabójstwo, usiłowanie zabójstwa, napaść, pobicie, groźby karalne, handel ludźmi, stalking, wykorzystywanie seksualne, mobbing itd.

Czy jest możliwe, aby w postępowaniu karnym pokrzywdzony był chroniony przed sprawcą przestępstwa?

W postępowaniu karnym - między innymi, aby zapobiec popełnieniu przez podejrzanego/oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa, może zostać zastosowany środek zapobiegawczy **wówczas, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że podejrzanego/oskarżonego popełni przestępstwo.**

Aby prokurator lub sąd mogli uzyskać dowody i ocenić, czy istnieją podstawy do zastosowania środków zapobiegawczych - **w tym także tych, które będą chronić pokrzywdzonego, jako osobę doznającą przemocy** - organy ścigania muszą być **powiadomione o popełnieniu przestępstwa. Ważnym dowodem są zeznania pokrzywdzonego.**

Prokurator w toku postępowania przygotowawczego, a sąd aż do chwili rozpoczęcia wykonania kary, mają prawo zastosować między innymi następujące środki zapobiegawcze wobec sprawcy przemocy w rodzinie, który jest podejrzanym lub oskarżonym:

1. Tymczasowe aresztowanie (stosuje wyłącznie sąd. Prokurator może wystąpić do sądu z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania).
2. Oddanie pod dozór Policji z obowiązkiem stosowania się do wymagań określonych w postanowieniu, które mogą polegać m. in. na:
 - a) zakazie opuszczania określonego miejsca pobytu,
 - b) zgłaszaniu się do organu dozoru w określonych odstępach czasu, zawiadamianiu go o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu,
 - c) zakazie kontaktowania się z pokrzywdzonym lub z innymi osobami,
 - d) zakazie zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość,
 - e) zakazie przebywania w określonych miejscach,
 - f) a także na innych ograniczeniach swobody oskarżonego, niezbędnych do wykonywania dozoru (275 § 2 k.p.k.).
3. Oddanie pod dozór Policji pod warunkiem, że sprawca opuści w wyznaczonym terminie lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz wskaże miejsce swojego pobytu. **Ten środek stosuje się zamiast tymczasowego aresztowania, gdy zachodzą przesłanki jego zastosowania wobec podejrzanego/oskarżonego o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej na szkodę osoby najbliższej albo innej osoby zamieszkującej wspólnie ze sprawcą (art. 275 § 3 k.p.k.).**
4. Okresowe opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, **(jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził – 275a k.p.k.).**

Jeżeli podejrzanego/oskarżonego uniemożliwia lub utrudnia wykonywanie zastosowanego wobec niego środka zapobiegawczego lub umyślnie naruszył obowiązek lub zakaz związany ze stosowaniem takiego środka, sąd lub prokurator jest zobowiązany zastosować środek zapobiegawczy gwarantujący skuteczną realizację celów jego stosowania (art. 258a k.p.k.).

Oznacza, to że jeśli zastosowany środek zapobiegawczy nie był wystarczający, w jego miejsce może zostać zastosowany inny, niekiedy surowszy (np. w miejsce dozoru Policji na wniosek prokuratora sąd może zastosować tymczasowe aresztowanie).

Jakie pokrzywdzony ma prawa i obowiązki w postępowaniu karnym?

Pamiętaj! wpływ aktu oskarżenia do sądu powoduje, że pokrzywdzony traci status strony postępowania. Będąc pokrzywdzonym może dalej działać, ale w ograniczonym zakresie (np. nie może złożyć apelacji od wyroku). Aby dalej uczestniczyć w postępowaniu na prawach strony pokrzywdzony musi przystąpić do sprawy jako oskarżyciel posiłkowy.

Pokrzywdzony ma prawo m. in. do:

- ustanowienia pełnomocnika, który będzie go reprezentował
- jeśli do sądu zostanie wniesiony akt oskarżenia przez prokuratora, pokrzywdzony ma prawo występować jako oskarżyciel posiłkowy
- uzyskania informacji – Policja, prokurator, sąd (w zależności od etapu postępowania) mają obowiązek informowania pokrzywdzonego/oskarżyciela prywatnego lub posiłkowego o przysługujących mu prawach i ciążących na nim obowiązkach
- uzyskania odszkodowania/zadośćuczynienia w postępowaniu karnym
- wskazania osoby pełnoletniej, która będzie mogła być obecna, przy czynnościach procesowych np. przy przesłuchaniu
- jeśli sprawa dotyczy przestępstwa:
 - a) z art. 197 k.k.(zgwałcenie),
 - b) z art. 198 k.k. (doprowadzenie do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności przy wykorzystaniu stanu bezradności, lub wynikającego z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej braku zdolności pokrzywdzonego do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem),
 - c) z art. 199 k.k. (doprowadzenie do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności przy wykorzystaniu nadużycia stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia),

obowiązują następujące zasady przesłuchania:

1. pokrzywdzony jest przesłuchiwany tylko wówczas, gdy zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania;
2. przesłuchanie w czasie postępowania przygotowawczego przeprowadza zawsze sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o przesłuchanie do sądu;
3. przesłuchanie jest rejestrowane, a na rozprawie w sądzie odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania;
4. w przesłuchaniu nie bierze udziału podejrzany. Uczestniczą w nim prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego;

5. przesłuchanie przeprowadza się w specjalnym, „przyjaznym” pomieszczeniu;
6. jeżeli zajdzie konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka w związku z wyjściem na jaw nowych okoliczności to na jego wniosek przesłuchanie przeprowadza się w drodze wideokonferencji, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania pokrzywdzonego lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny;
7. na wniosek pokrzywdzonego należy zapewnić, aby biegły psycholog był osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie.
 - a) jeśli pokrzywdzony ma być przesłuchany w sprawie dotyczącej innych przestępstw niż wymienione w art. 197 – 199 k.k., ma prawo domagać się, aby na czas jego przesłuchania sąd nakazał oskarżonemu opuszczenie sali rozpraw, jeżeli pokrzywdzony nie chce zeznawać w obecności oskarżonego, bo go krępuje, obawia się go. Jeśli sąd się zgodzi pokrzywdzony zezna pod jego nieobecność. (W postępowaniu przygotowawczym sprawca nie uczestniczy w przesłuchaniu).
 - b) prawo do odmowy złożenia zeznań, jeżeli pokrzywdzony jest osobą najbliższą dla podejrzanego/oskarżonego. Z tego prawa można skorzystać mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia (art. 182 kodeksu postępowania karnego):

Pamiętaj! odmówić składania zeznań można nie później niż przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Poprzednio złożone zeznanie nie może wówczas służyć za dowód ani być odtworzone. (art. 186 k.p.k.)

Oznacza to, że jeśli złożono zeznania w postępowaniu przygotowawczym, a na rozprawie, przed rozpoczęciem swojego pierwszego przesłuchania przed sądem osoba pokrzywdzona, będąca osobą najbliższą, odmówiła składania zeznań, sąd nie może wykorzystać zeznań z postępowania przygotowawczego. Wówczas zeznania te są traktowane jako „nieistniejące”. Jeśli sąd nie będzie miał innych dowodów, może dojść do uniewinnienia sprawcy.

Pokrzywdzony ma obowiązek:

- stawiennictwa na każde wezwanie Policji lub prokuratora,
- poddania się oględzinom i badaniom lekarskim,
- wskazania adresata dla doręczeń w kraju lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, kiedy tam nie przebywa (jeżeli tego nie zrobi, pismo zostanie wysłane na ostatnio znany adres i uznane za skutecznie doręczone, nawet gdy nikt go nie odbierze zamiast adresata,

- podać nowy adres, jeśli doszło do zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu (jeżeli tego nie zrobi, pismo zostanie wysłane na dotychczasowy adres (i uznane za skutecznie doręczone).

Jak powinna postąpić osoba doznająca przemocy, gdy chce zawiadomić, że jest krzywdzona?

Osoba pokrzywdzona powinna:

- udać się do najbliższej jednostki Policji i złożyć zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. Należy opowiedzieć dokładnie co się dzieje/co się stało. Pokrzywdzony otrzymuje stosowne pisemne pouczenie o przysługujących mu prawach i obowiązkach.

- w przypadku, gdy zgłoszony czyn jest ścigany:

1. na wniosek, to jeśli pokrzywdzony:

- chce, aby prokurator i Policja działali musi złożyć wniosek o ściganie sprawcy przestępstwa do protokołu;
- uważa, że potrzebuje wsparcia profesjonalisty, powinien ustanowić pełnomocnika z wyboru lub złożyć wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu;
- potrzebuje pomocy materialnej, psychologicznej powinien zwrócić się do Funduszu Sprawiedliwości - Fundusz jest utworzony po to by pomagać pokrzywdzonym.

2. z oskarżenia prywatnego:

- jeśli Policjant powiadomił, że czyn jest ścigany z oskarżenia prywatnego zanim doszło do przesłuchania, pokrzywdzony może zażądać, aby przyjęto od niego ustną lub pisemną skargę. Policja ma obowiązek przestać ją następnie do właściwego sądu (art. 488 k.p.k.).
- pokrzywdzony powinien zastanowić się, czy chce występować samodzielnie jako oskarżyciel prywatny. Jeśli nie chce być oskarżycielem prywatnym, nawet gdyby miał występować z pełnomocnikiem (advokat lub radca prawny – można go ustanowić samodzielnie lub złożyć wniosek o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu) należy zwrócić się do prokuratora o objęcie sprawy ściganie z urzędu.

Zgodnie z art. 60 § 1 k.p.k. w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, **jeżeli wymaga tego interes społeczny.**

Pamiętaj! w sprawach z oskarżenia prywatnego pokrzywdzony może samodzielnie sporządzić akt oskarżenia. Może się on ograniczyć się do oznaczenia osoby oskarżonego, zarzucanego mu czynu oraz wskazania dowodów, na poparcie oskarżenia (art. 487 k.p.k.).

Jak powinien zachować się pokrzywdzony, jeśli na skutek stosowania przemocy ma obrażenia ciała?

Jeśli pokrzywdzony ma obrażenia ciała należy udać się do lekarza w ośrodku zdrowia. W nagłych wypadkach można udać się ośrodku nocnej pomocy opieki zdrowotnej, na ostry dyżur lub do szpitalnego oddziału ratunkowego.

Trzeba zwrócić się lekarza, aby w zaświadczeniu dokładnie opisał jakiego rodzaju, jakiej wielkości i gdzie na ciele są obrażenia (otarcia naskórka, zacerwienia, sińce). Samodzielnie można wykonać dokumentację fotograficzną. W postępowaniu karnym, organ prowadzący postępowanie dowodowe, może zlecić wykonanie opinii mającej moc dowodu na podstawie zaświadczenia oraz zdjęć. Dlatego muszą być one jak najdokładniejsze. Zaświadczenie ze specjalistycznego badania lekarskiego, w którym lekarz opisuje stwierdzone obrażenia ciała, a często podaje też prawdopodobną przyczynę tychże obrażeń to obdukcja lekarska. Podstawowym celem obdukcji lekarskiej jest potwierdzenie doznanych przez pokrzywdzonego obrażeń oraz ocena czasu naruszania czynności narządów ciała. Wykonanie obdukcji jest odpłatne

Pamiętaj! zaświadczenie lekarskie (obdukcja) to nie jest opinia, gdyż dowód w sądzie stanowić może tylko opinia wydana przez powołanego do tego biegłego, którym może być jedynie lekarz medycyny sądowej wpisany na listę biegłych prowadzoną przez Prezesa właściwego Sądu Okręgowego.

Biegły sądowy to specjalista wpisany na listę biegłych sądowych. Lista taka jest prowadzona przez prezesa każdego Sądu Okręgowego i są na nią wpisani lekarze z obszaru danego sądu okręgowego. Wykonanie opinii sądowo lekarskiej zleca Policja lub prokurator, a o obdukcję osoba pokrzywdzona może wystąpić na własną rękę.

Pokrzywdzony może złożyć wniosek dowodowy o przeprowadzenie oględzin jego ciała przez biegłego sądowego i wydanie opinii także podczas składania zawiadomienia o przestępstwie do protokołu i przesłuchania w charakterze świadka-pokrzywdzonego.

Punkty Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego i Nieodpłatnej Pomocy Prawnej

ul. Świętego Rocha 3, pokoje 7A i 7B
od poniedziałku do piątku
od godziny 7:30 do godziny 19:30

Uprawnionym do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej jest osoba, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej, składa pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

Skorzystanie z nieodpłatnej pomocy prawnej wymaga wcześniejszego umówienia się na wizytę.

Zgłoszeń dokonuje się:

telefonicznie pod nr telefonu: **85 869 66 99**

– czynnym w godzinach pracy Urzędu;

e-mailowo: **darmowapomoc@um.bialystok.pl**;

pod adresem: **<https://np.ms.gov.pl>**.

NIEODPŁATNE USŁUGI
-POMOC PRAWNA
-PORADY OBYWATELSKIE
-MEDIACJA

